

Historisk Literatur og Kritik.

1. Norges, Sverriges og Danmarks Historie, til Skolebrug; af P. A. Munch. Christiania 1838. 488 S. 8vo.
2. Norges, Sverriges og Danmarks Historie, i kortfattet Udtog, af P. A. Munch; sammesteds 1839. 94 S. 8vo. (Et mindre Udtog af Norges Historie, „for de første Begyndere,” 63 S. 12. er udf. samme Aar.)

At disse Literatur-Beretninger, hvis Bestemmelse især skal være, i dette Tidsskrifts Kreds at udvide Kundskab om historiske Skrifter, Arbejder, Undersøgelser, Opdagelser og Bestræbelser, i og udenfor Danmark, dog særdeles med Hensyn til den danske og norske Literaturs Omkreds, og til Fædrelandets, samt den nordiske Historie overhovedet, begynde med en Artikel, som nærværende: skeer ikke uden ydre Bevæggrunde og Andres Opfordring. I den historiske Forenings andet Aarsmøde fremførtes det, fra en hædret og høiagtet Mand udgaaede, og fra flere Sider understøttede Andragende: at Selskabets Bestyrelse vilde henvende en Deel af dens Virksomhed paa at møde og modarbejde en i sildigere Aar hos Norges historiske Forfattere og Forskere overhaandtagende Drift og Lyst til at sætte dette Riges hele historisk-politiske Forhold til Danmark — Statsstyrelsen i Norge under det hele lange Tidrum, hvori begge Nationer vare forenede under een Krone — ligesom næsten enhver Tilstand og Begivenhed i Norge under dette Tidrum, i en saadan Belysning, hvorved alle mørke Slagstygger falde paa Landenes fælles Regiering og Regenter; men Lyssiden allene paa det Folk, der i 400 Aar deelte heldige og uheldige Skiebner med det Danske, og i saa lang en Periode — i det mindste i de senere tre Fierdedele af dette Tidrum — aldrig i Gierning, i handlende Activitet, yttrede Trang eller Villie til at ombytte sin Styrelse og Forsatning med nogen anden.

Jeg for min Deel har ikke været, og kan ikke være af den Mening, at vort Selskabs Bestyrelse skulde paatage sig det som umiddelbar Forpligtelse, at sørge for Danmarks Forsvar imod eensidige, partiske eller ugrundede Anfald og Beskyldninger af norske Forfattere; eller at den saaledes, med andre Ord, skulde erklære disse en aabenbar Krig — om endog kun en Forsvars-krig. Principet for et saadant Skridt, fra Bestyrelsens Side, vilde jeg ansee for ligesaa uheldigt for Selskabet, som for den Videnskab, for hvis Lær, Fremme og Blomstring det er stiftet. Bestyrelsen vil ei, uden at skade sig selv, sin egen Værdighed og Kraft, og derved Selskabets, kunne paatage sig det Hverv og Ansvar: i Literaturen at begynde og at føre en Art af national Fejde mod et Frændefolk — om endog kun i dettes, meer eller mindre partiske eller eensidige historiske Forfattere. Den maa ei allene hylde, men følge og forsvare, hvad der er Livskilden i al historisk Skaben og Frembringelse; den Grundfætning: at uden historisk Frihed opnaaes aldrig historisk Sandhed. Den maa, udenfor sin egen, udenfor dette Selskabs Virkekræft, tilstede enhver historisk Forfatter at følge de ledende Ideer, Principer, og Bevæggrunde, som han har gjort til sine egne — om de endog føre ham til blind Eensidighed. Den maa overhovedet, hvor Talen er om den frie, individuelle Virken og en fra den udgaaende aandelig Frembringelse, ikke yttre noget, der lignede uvidenskabelig Tvang eller national Intolerants. Den maa lade de uundgaaelige Følger og Virkninger af den historiske Friheds uvidenskabelige eller intolerante Anvendelse i Nationalitetens eller i den personlige Individualitetens Tjeneste — og saaledes ogsaa hiin historiske Eensidighed og Partisthed, hvor den existerer — komme over vedkommende Forfattere selv; i det disse ei kunne undgaae, tidlig eller sildig, at tabe den Kraft, Vægt og Indflydelse, som aldrig endnu nogen partist Historiestriver med Varighed har opnaaet. Den kan ei ville modsætte sig nogen aandelig Retning, der med Consequents og Selvstændighed gjør sig gjældende; men den maa overlade det til den historiske Kritik at drøfte saadanne Retningers Grund og Bæsen, at undersøge deres Drivesiedre, og belyse deres Resultaters Rigtighed eller Falskhed, ved Hielp af den factiske Sandhed, den urokkelige Grundvold af klare og faste

Kiendsgierninger, som allene give Historien Charakter af objectiv Reenhed og uomtvistelig Troværdighed. — Jeg siger, Bestyrelsen maa ikke gjøre dette uden for dens egen og den danske historiske Selskabs Virkekræds; og jeg mener derved, at den ikke som Corporation kan tiltage sig Ret til fiendtligt at bekæmpe, enten andre Nationers Forfattere, blot fordi de skrive efter nationale Anskuelse — vare endog disse fordomsfulde; eller andre indenlandske, fra forenede Bestræbelser og fælles Ideer udgaaende Arbejder, fordi de i Mand eller Form ikke stemte overens med den, som vi, efter den historiske Videnskabs nærværende Standpunkt og Udvikling, maa ansee som den rigtige. Bestyrelsen vil derimod aldrig hindre, men tværtimod af al Evne fremme og fremkalde den ægte historiske Kritik, og dens uadskillelige Ledfagere: historisk Mand og Grundighed. At lade denne, historisk Sandheds stærkeste Forsvarsmagt, virke med alle dens Kræfter mod Fordom, Eensidighed og Partisthed, hvor disse yttre sig i en literair Virkekræds, der ikke ligger os og vort Fædreland alt for fiern: dette, mener jeg, vil være en Pligt for vort Selskabs Bestyrelse, som Udgivere af det historiske Tidsskrift; ligesaa vel som at fremme og understøtte enhver anden ægte videnskabelig Stræben indenfor Selskabets Formaal. — Jeg tør antage, her at udtale Meninger, som i alt væsentligt deles af Bestyrelsens øvrige Medlemmer. Det er saaledes allene som selvstændig Forfatter, eller fra det individuelle kritiske Standpunkt, at jeg her meddeler efterfølgende Bemærkninger.

Betragte vi nærmere den fra flere Sider mærkelige historiske Virksomhed, der i det sidste Decennium har yttret sig i Norge: da indseer Enhver strax, at den, langt fra at være vort Fædreland, dets Literatur og Historie fremmed — om endog ikke Sproget var, der endnu stedse forbinder begge Literaturer til udvortes, ja for en Deel endog indvortes Eenhed — tværtimod meget nær maa berøre os; ligesom dette endog for en ikke ringe Deel er Tilfældet med den os noget mere sprogfremmede svenske National-Literatur. Den norske Historie kan ligesaa lidt skrives, uden i en lang Periode at sammenknyttes med den danske, som denne, uden at optage en stor Deel af hiin; og med begge staaer ogsaa Sverriges Historie, i flere Tidrum, ved Folkestammernes nære Slægtskab og flere

indbyrdes Forhold, krigeriske og fredelige, i nær og næsten uadskillelig Forbindelse.

Den Tanke, at fortælle de tre Rigers og Nationers Historie under en forbindende Eenhed, kunde derfor ganske naturligen opstaae hos en Historiefriver, der havde Aand, Indsigt og Evne til at opfatte, overskue og samle det rige og mægtige Stof til en organisk Heelhed. Det første egentlige Forsøg paa et saadant Værk, som med megen Fuldstændighed, med roesværbig Flid og Kundskab til Materialet, forsaavidt trykte Kilder frembyde samme, har løst en saadan Opgave, er udgivet i det engelske Sprog,¹⁾ og skuldes en nordamerikansk lærd Statsmand, Dr. H. Wheaton (i flere Aar sit Lands Minister eller Chargé d'Affaires i Danmark) og en Englænder, Dr. A. Crichton, Forfatter af en populair Historie af Arabien, m. m. Et Værk, der først har beriget den engelske Litteratur med en temmelig fuldstændig Oversigt af de nordiske Rigers Historie, og der udmærker sig ved en hos Udlændingen sjelden Omhyggelighed i Kildernes Brug, en berømmelig Uparthid og Paalidelighed i de meddeelte Facta og Skildringer: kan man ikke andet, end tillægge sand Fortieneste; uagtet det ikke indeholder nogen Udvidelse eller Berigelse for egentlig historisk Viden og Videnskab, i Nordens Sagtid ei har kunnet hævde sig til den renere og høiere Synskreds, som vor Tids historiske Kritik har aabnet for hui Alder; men troligen gientager, efter Torfaeus, Suhm, Lagerbring m. fl., de prægtige nordiske Dynastier fra As-Ddin af; og heller ei, for Læsere i de tre nordiske Lande, hvis Skiebne og Tilstand det skildrer, kan have Nyhedens eller Originalitetens Interesse.

Ikke meget sildigere end bemeldte Værk (som udkom 1838, og hvis Fortale er dateret 1. Nov. 1837) er Hr. Lector P. A. Munchs ovenanførte Lærebog: „Norges, Sverriges og Danmarks Historie,“ hvori denne berettes i en for Skolebrug indrettet Form, og med den sammentrængte Korthed, der var

¹⁾ Scandinavia, ancient and modern, being a History of Denmark, Sweden and Norway, &c. by A. Crichton and H. Wheaton. Edinb. 1838. 2 Vols. pp. 400. 432. 8vo.

uundgaaelig, naar et saa udstrakt historisk Stof skulde bringes paa 488 Sider. Man kan ei andet end erkiende den heldige Kortheds- og Klarheds-Evne, hvormed Forfatteren har behandlet dette Stof i aphoristisk Fortælling; og den Consequents, hvormed denne saaledes er udført, at hele Bogen, fra Begyndelse til Ende, bliver sig selv liig. At en vis kold Strengthed ledsager hans Fortælling, kan maaskee, (Skiondt Meningen derom hos kyndige og erfarne Lærere er deelt) ikke i det Væsentlige skade dens Indgang og Brugbarhed som Lærebog i Skolerne, eller som Ledetraad for academiske Forelæsninger. Anm. kan heller ei andet end finde, at Forf. har givet yderligere Beviis paa den Letthed og det Talent, hvormed han forstaaer, paa sin Maade at danne og fremstille Stoffet i korte historiske Lærebøger, ved det ovenfor anførte Udtoeg af den større Bog, som, fra sit Standpunkt betragtet, maaskee er det bedste kortsattede Compendium af den nordiske Historie, der hidtil er skrevet i det danske eller svenske Sprog, og hvor Anm. kun havde ønsket nogle flere Aarstak.

En anden videnskabelig Side, hvorfra Hr. Munchs Lærebøger kunne og maae betragtes, er den historiske Aand og Charakter, som de lægge for Dagen hos Forfatteren. Vi maae her først bemærke: at vel ikke noget Lands almindelige eller specielle Historie kan skrives af en indfødt Forfatter, der er sit Kald voksen, uden Nationalitet, uden at bære et fædrelandsk Præg — Præget af det Folks eiendommelige Væsen, Natur og Charakter, hvilket Forfatteren tilhører; men at en saadan Nationalcharakter i det historiske Værk, jo mere dette nærmer sig Idealet eller Fuldkommenhedsmonstret for et historisk Kunstværk, saa meget mindre — selv naar den giver Arbeidet dets indvortes bestående Liv, og ydre levende Colorit — maa være af saadan Art, at den ophæver eller undertrykker det Reenhedspræg og den Værket omsvævende, giennemtrængende og opfyldende Sandhedsaand, der ligesom er det Element, den Livsluft, hvori det ægte historiske Landsliv allene kan trives og bestaae.

Det vil vist nok være Tilfældet med flere europæiske Landes Historie, at Nationaliteten hos den indfødte Fortæller kan

komme i Collision med hans fordomsfrie og af ethvert Baand uhilbede Sandhedskiærlighed; men sielden vil vel dette Forhold træde stærkere frem, end hos den Danske, Norske og Svenske, der vil skrive den saakaldte Unionstids Historie. Vi savne ikke Exemplet hos os selv paa en i øvrigt meget agtværdig, grundig, aandrig og sandhedselstende Historieskriver (F. H. Zahn), hvis Fortienester af Bearbejdelsen og Fremstillingen af den betydeligste Deel af hiin Periodes Tildragelser endog i Sverrige have fundet retfærdig Erkiendelse; men som dog ikke ganske var i Stand til at hæve sig til det høiere Standpunkt, hvor den danske Nationalitet ikke begrænses det frie Overblik af alle tre Rigers politiske Stilling og indbyrdes Forhold, i hiin interessante, ved Stats- og Parti-Interesse ligemeget bevægede Unionstid. Men, hvad vi ogsaa hos denne Forfatter, skiondt ikke i en saadan Grad af overalt giennemherskende, ubetinget raadende eensidig Nationalitet, have kunnet blive vaer: det træder endnu langt mere absolut og eneraadende frem hos de indenlandske norske Historieskrivere — eller dem, vi vilde kalde: den norske historiske Skole. Endskiondt vi nu ere langt fra at negte Hr. Munch at have beviist sit Kald og Talent som Historiker og historisk Forfatter, i flere Retninger, og saaledes ogsaa som kritisk Forsker (f. Ex. i hans, fra flere Sider interessante og oplysende Uundersøgelse om de norske Lendirmenn, hans Kritik over Bossgrafs norske Krigshistorie, og fl. Arbejder) kunne vi dog ei andet end betragte de ovenanførte historiske Værebøger som Værker, hvori Forf. har givet en for den rene og objective Historie fremmed Idee, den, at forherlige og ophøje sit Fædreland, en for Videnskaben ufordeelagtig Overmagt eller Enemagt; og saaledes er vendt tilbage til saadanne Grundsætninger for Historieskrivningen — nemlig at skrive under særlige Systemers, Ansuelers eller Dogmers Indflydelse (f. Ex. Nationalitetens, Patriotismens, det constitutionelle eller absolut monarchiske Statsprincips, Catholicismens, Protestantismens, m. fl. andre) som i vore Dage aldrig kunne blive de højeste, eller faae universel Gyldighed. — At en Digter fordyber sig i en ideel Bestuelse af sin Nation og sit Fædreland, at han i sin Phantasi tænker sig begge som de ypperste og fuldkom-

menste, tillægges dem lutter gode og fortrinlige Egenheder, tænker sig dem i deres historiske Virken og Hændelser som dem, paa hvis Side al Ret, al Fortieneste har været, m. m., kan man lade gaae hen; hvis han undgaaer derved at skade sin Poesie. Men en Historiker kan det ikke; da han derved vilde indrømme Phantasien en Befrielse, som den ikke har eller kan opnaae i de factiske Verdensforhold og deres Fremstilling.

Den norske historiske Skole synes at have optaget det som afgjort Læresætning: at Norge er Nordens Hovedland, og det norske Folk i enhver aandelig og fysisk, politisk og moralsk Henseende er Scandinaviens Hovedfolk, fra hvilket derfor ogsaa det historiske Liv i Norden udgaaer, som fra et Centralpunkt. Heraf er endog udsprunget den nye Hypothese: at dette Folk er det oprindelige, det egentlig nordiske Urfolk, en fra Asien, igiennem Rusland og deels giennem Finmarken, deels Norden omkring eller over den Botniske Bugt, i Scandinavien indvandrede Stamme, som befolkede Norge og (under Navn af Svear) det nordlige Sverrige — hvorimod en tydsk Folkestamme (den gothiske) fra Tydskland over de danske Der var indvandret i det sydlige Sverrige, og her bosat; indtil den af Normændene, til hvilke ogsaa baade Svearne og en anden „Underafdeling“ under Navn af Daner hørte, blev undertvunget, forjaget og udryddet, eller efterhaanden blandet med Normænd og Danske. Derefter maa ogsaa Sprogforandringen og Sprogdannelsen i Norden rette sig; thi Norge, hedder det, beholdt Urfolkets oprindelige norske Sprog; derimod „opstod ved Sammensmeltning af det gothisk-tydske og det norske Sprog i Danmark og i Sverrige det nyere danske og svenske Sprog.“ Ligeledes deduceres, uden al, endog den svageste historiske Grund, men paa den nye norske eller Norræna Basis for Nordens mythiske Tid, de danske Fæstebønder og det sildige Vornedskabs Oprindelse fra Sagnarverens fjerneste Fortid.²⁾

²⁾ „Ved Erobringen af Danmark (ved de Norske) deelttes Landet mellem Seierherrerne i Ddele; men her boede forhen et heelt (tydsk) Folk, der nu som Livegne eller Trællebønder maatte dyrke Herrenes Jord; og enhver Ddelemand forvandlede saaledes her til

Vi ville for det første lade det være tilføjet, hvor sindrig, eller hvor grundløs, en Hypothese, som denne, vil forekomme, baade de kritiske Forskere og dem, hvis Phantasie bestandig drømmer om Muligheden af at kunne bringe Historie ud af et Stof, uden al factisk Bestaenhed; vi ville heller ei negte Normændene den samme Ret til at øve deres Indbildningskraft paa at bygge nye Systemer for Folkets Oprindelse, Indvandring i Norden, tidligste Tilstand, Hændelser, Udbredelse og Erobringer, som man fra Saxo til Suhm har benyttet i Danmark, fra Rubbek til Dalin i Sverrige; men vi ville allene bemærke det som et naturligt, med den hele øvrige Retning, som Nationalaanden i 25 Aar har taget i Norge, analogt Phænomen: at endog den lærde og sindige Forskning i vor kritiske Alder ikke har kunnet modstaae en halv uvilkaarlig Drift til at tabe sig i hin Phantastevirksomhed, der opfører en ny mythisk Bygning af det samme adspredte nordiske Sagn- og Digtningstof, hvilket saa tidt paa lignende Maade har været benyttet; nu, for at kunne gjøre Normændene til det ældste Folk, lade dem befolke det hele øvrige Norden, og være den mægtige Stamme, hvoraf det svenske og danske Folk udgjøre umiddelbare Forgreninger. Ved Siden heraf lader man da den tydske Hovedstamme, af hvilken der hidtil hverken i Sprog, Sædvane, Bedtægt eller Love har fundet sig noget Spor udenfor en Deel af den cimbriske Halvø, i Fortiden være udbredt over alle danske Ø-lande, over Skaane og det hele sydlige Sverrige indtil Göta-Elven og Götarigets Band-Grændse; men lader tillige en saa mægtig og vidt udbredt Folkstamme saa reent sporløs forsvinde under Normændenes erobrende Vælde, at den tydske Befolkning i Scandinavien ikke har efterladt sig et eneste Minde, undtagen Levningen af det gothiske Navn i nogle Landskaber.

Saa langt det nu endog er fra disse Blades Bestemmelse, at gaae ind paa den specielle Kritik, kan Anm. dog ei reent forbigaae at yttre sin Overbeviisning om det Uheldige i den „norræna“ Hypotheses Anvendelse paa Danmark, og danske

en Adelsmand.“ (En egen og ny Definition paa en Adelsmand.)
Lærebogen p. 110.

historiske Forhold. Dens Opfindelse af en Adelsstand og en Klasse af „Livegne eller Trælbønder,“ opstaaet i Danmark i den fierneste Fortid formedelst Normændenes Erobring af Landet, saaledes at disse bleve Odelsmændene, men Tydsterne, som for beboede Danmark, de stavnbundne Borne, hvis Klasse eller Stand var egen, eller den næstforrige Slægt endnu har kiendt: er blottet for alt historisk Beviis, stridende mod de klareste Kiendsgierninger, og saaledes digtet ind i vor Historie. Enhver, som kiender denne og Landets ældre og nyere Forsatning, veed: at den gamle danske Slægtadel efterhaanden har dannet sig paa samme Maade, som den norske; nemlig derved, at visse mægtige Familier efterhaanden satte sig i Besiddelse af større og mere udstrakt Jordeiendom; at de besatte og dyrkede endeel af samme ved Bryder og Landboer; at saavel disse som de mindre jordrige og formuende Adelsbønder (som Odelbønderne her i Danmark kaldtes) efterhaanden byggede sig sammen i Landsbyer; og at hine, i senere Tidsaldere, gif over til at danne Fæstebøndernes Klasse; blandt hvilke det egentlige Bornevæsen i nogle Provindsers først opkom i den sildigere Middelalder, da en aristokratisk Adel havde begyndt at danne sig, tilligemed Herregaardene. Disse, veed man jo, vare i ældre Tider overhovedet kun smaa; det var kun efterhaanden at en større Mængde Adelsmænd eller Herremænd (o: Hærmænd, Mænd af anseeligere Slægter, som ved personlig Krigstjeneste, ved at forestaae Styreshavne, m. m., hævede sig, og hævedes af Kongerne til personlig Værdighed) erhvervede mere og mere Jordegods; og at saaledes Adelsbøndernes eller Selveiernes Antal i Danmark efterhaanden astog; i det endeel af disse gif over til at blive Herremænd; endeel sank ned til at blive Landboer eller Fæstebønder. At Odelbønder, eller Bønder overhovedet, som en fri Stand, i øvrigt eksisterede i Danmark, ved Siden af Adelen, langt ned i Middelalderen, og deeltog i Danehoffets og Landstingenes Folkemøder, er ligesaa historisk bekiendt, som hvorledes denne frie Bøndestand efterhaanden sank i Vægt og Anseelse, jo mere Herremændene, eller de mægtigere, større Jordeiere, forøgedes og uddannede sig til en affluttet og privilegeret Stand.

At Forholdene imellem de jordeiende og jordbrugende Folkeklasser dannede sig anderledes i Danmark, end i Norge: dertil giver Landenes forskellige Naturforhold og Jordbundens Bestaffenhed den klarste Grund. I et Klippeland, som Norge, kunde store, sammenbyggede Landsbyer ikke opstaae. Her gjorde allerede Naturen selv enhver Odelbonde uafhængig. Konger og mægtige Jarler eiede ikke store sammenhængende Landstrækninger, eller sammenbyggede Landsbyer, men flere eller mange Odelsgaarde. Det samme fandt fordm og saa Sted i Danmark; men her, hvor Jordbunden var frugtbar og Landet tidligere opdyrket til Koruland, her hvor ingen Fjælde, Elve og uigienntængelige Skove, reiste deres Naturgrændser imellem Bygder og Gaarde — her fik det mindre Jordmon eller Areal en højere Værdi. En lille Bymark, hvis Areal i Norge knap vilde strække til en eneste Odelsgaard, kunde i Danmark deles imellem ti eller flere Bønder. Var Nogen af Landets Mægtige (*Poliores Regni*) bleven Eier af en saadan Jordstrækning, kunde han ikke allene selv til umiddelbar Drift beholde et anseeligt Stykke som Hovedgaard, men ogsaa udlægge en eller flere Byer til sine Bryder, Landboer eller Fæstere. Ydermere kan dette bevises ved Sverriges Exempel. I de biergige Provindser af dette Rige findes flest af enkelte, adspredte Gaarde med Selveiendom, og denne i tidligere Tider hyppigen udstykket i beklagelig Lidenhed. I de Provindser derimod, hvor større, fornrige Sletter frembyde Naturforhold, som mere ligne Danmarks, end Norges: der gienfinde vi hyppige Herregaaarde, sammenbyggede Landsbyer, Fæstebønder, Hoveri, m. m., omtrent som hos os. — At Hr. Munch vil gjøre den danske Adels oprindelige til norske Odelbønder, og vore Fæstebønder og Borneede til disse Eroberes undertvungne Trælle og Livegne af den Grund, at lignende Forhold overalt have dannet sig, hvor saadan Erobring har fundet Sted: modsiges desuden paa en i sine faldende Maade ved Forholdene i England. Her har det endog virkelig fundet Sted, hvad Forf. lader skee i Danmark i en forhistorisk Tid. England er blevet erobret af en fremmed Folkstamme og dens Fyrste — Normandiets Hertug — som uden at agte tidligere Eiendoms- eller Herlig-

hedret, stienkede og uddeelte en Mængde større og mindre Lehnbesiddelser over det hele Rige til sine Riddere og Adelsmænd. En overordentlig stor Deel af angelsaxisk fri Jordeiendom tabtes herved for de oprindelige Grundeiere; men dog har deraf intet Livegenfskab eller Børnedskab, ikke engang det danske Forhold imellem Herremænd og Fæstebønder, ved Hovedgaard, Hovevi, m. m., men et ganske andet Jordleie- eller Jordforpagtnings-System, udviklet sig i England.

Hvad nu de norske Forfatters Sprog-Beviss for deres Hypothese angaae, da er dette ikke mere fyldestgjorende. Det behøver ingen Gientagelse eller Udvikling, hvad der i vore Dage er almindeligen erkjendt: at de tre scandinaviske Rigers Tungemaal har een fælles Grundrod, og i Sprogbygningen selv den samme Grundvold: et i den sjerne Oldtid for de tre Nationer fælles Tungemaal, hvilket dog tidligen, af flere samvirkende Aarsager, havde antaget mærkelige Afdigelser i de tre Lande, og i Norge, formedelsk Landets isolerede, afstaarne Beliggenhed, saavelsom ved dets bjergige Bestaaffenhed, længst vedligeholdt en Skikkelse og Charakter, der stod det oprindelige Sprog nærmest. Nu lade derimod de norske Forfattere, imedens Nordsproget ublandet vedligeholder sig i Norge, et nyt Sprog danne sig i Sverrige, Sonden for Gøtha-Elven og det store Vand-Skiel; og ligeledes et andet i de danske Lande. Her møder deres Hypothese saamange Anstød, at jeg er langt fra, her at kunne opregne og udvikle dem. Jeg fremhæver kun et Par af de betydende. Da ner eller Danske kalder den norske Skole, en oprindelig norsk Stamme, blandet efter Landets Erobring med dets tydske Indbyggere; men Sprogbevist? — Er det svenske Tungemaal i Gøtharige mere tydsk end i Svea-Rige, og i dette mere norsk? Er der i det danske Folkesprog, eller i de ældste danske Sprogmonumenter, noget Spor af tydsk Rod — eller findes der noget saadant Spor i Vestgøtha- og Ostgøtha-Lov, i Gothlandslandsloven, i den skaanske, siællandske og jydske Lov — meer, end i Uplands- og Södermanna-Loven? — Nei! men der findes i det nyere danske Tungemaal en egen og tidlig Dialect-Afboining fra Nordens gamle Ursprog, som dog ikke, hvad Sprogets Grundbygning og levende Organisme

angaaer, bærer noget andet Præg, end det nordiske³⁾; og denne egentlig danske Sprog-Art strækker sig saa vidt, som det gamle Danmark, og den danske Folkestamme naaede. Det samme Tungemaal, som tales i Sjælland og paa Smaaøerne, er Almuens i en stor Deel af Skaane; ja det strækker sig vel over det meste af denne Provinds og af Bleking, med en almindelig Dialect-Brydning, der neppe er meget større end den, der finder Sted imellem den sjællandske og den fynske eller østjydske. Almuen i Upland, de norske Svears rette, ældgamle Sæde, forstaaer vel endnu mindre af en Dalkarls end af en Sydskaanings Tungemaal; og baade Dalkarlen og Uplændingen, høre jo, ligesaa vel som Trønderen og Guldbandsøolen, til den ægte ublandede Norræna Stamme! — Jylland derimod, skiondt Sproget nu er dansk fra Skagen indtil ned mod Slien, er den eneste Deel af Danmark, hvor vi tydeligt finde Blandingen af et dobbelt Sprog-Element, det danske og det saksis-tjydske; hvilket her ikke, saaledes som i det øvrige Danmark, kun i den bandede Tale og i Skriftsproget, der er fælles for vort Fædreland og Norge, har i nyere Tid indbragt en stor Mængde tydsk Sprogstof; men et saadant Sprog-Element, der bærer det tydelige Præg af en virkelig ældgammel Blanding af germaniske og nordiske Stammer; og det samme Præg maatte den norske historiske Skole kunne paavise over hele det øvrige Danmark og hele Sydøverrige, eller Gøtharige — dersom den „norræna“ Hypothese skulde, hvad Sproget angaaer, blive til meer end et Foster af Indbildningskraften. Men ligesaa

³⁾ Dette maa man vel lægge Mærke til, naar man betragter den ældste Skikkelse, hvori vort danske Tungemaal fremtræder. Thi eet er den fælles uudslettelige Grundform, der vidner om et nordisk Stamme-folk, ældre end noget senere saksisk Blandingsstof; et andet er, at tidlige Sammenstød med Saxer og Jyder have haft en kiendelig Indflydelse paa Ordvæddelsen, Ordforraadet og Mundarten i Danmark. Forholdet er her det selvsamme, skiondt i ulige svagere Grad, end i England. Efter den Normanniske Erobring blev Sproget her efterhaanden ligesaa meget romanisk, som germanisk; dog blev dets angelsaksiske Grundbygning tilbage, ligesom den nordiske i Danmark og Sverrige.

vist som Saxer, Angler og Jyder vare de tydske Stammer, der frarev de celtiske Britter England, og ligesaa vist, som hine saxiske Folkefærdes Efterkommere endnu spores i Sønder-Jylland og en stor Deel af Nørre-Jylland — ligesaavist kan det øvrige Danmark og hele Sverrige aldrig have været befolket af en Nation, som talte et tydsk Tungemaal, og som kunde opsluges, tilligemed dens Sprog, af Normænd.

Det har altid været en Yndlingslyst hos en vis Klasse af Historieforskere, at sysselsætte Indbildningskraften og Combinationsevnen meer end Forstanden og Kritiken; eller at underordne de sidste Virksomhed de første. Disse holde sig gierne paa det mythiske Territorium, hvor Forfatteren har den Behagelighed, selv at kunne skabe sit Stof (det mythiske) i Stedet for at danne og fremstille det givne (factisk-historiske). At nu denne Virksomhed ogsaa vilde ytre sig i den norske historiske Skole, kunde, som vi have sagt, just ei være uventet. Men noget uventet maatte det dog være os, at see en Historieforsker, der har givet Prøve paa sund og selvstændig Kritik, og paa et virkeligt fremstillende Talent — for saavidt dette i en streng Lærebog kan yttres — ligefrem og med en overraskende Boielighed at slutte sig til en aldeles ny, neppe engang offentlig yttret Hypothese; og at stille denne, med den mest afgjorte Sikkerhed, i Spidsen for en historisk Skolebog for Ungdommen.⁴⁾ At han deri har fulgt vor udbødelige Suhms Exempel, (med den Forskiel, at denne i sin Lærebog brugte sine egne Hypotheser til Stoffet for sin „mørke“ og „fabelagtige“ Tid i Nordens Historie) er neppe heller det, man snarest af en norsk Forfatter havde ventet.

⁴⁾ Det er Hr. Professor R. Keyfers Afhandling „Om Normændenes Herkomst og Folke-Slægtskab“ (Samlinger til det norske Folks Sprog Historie, VI. Christiania 1839. S. 263—462), der indeholder den af Hr. Munch optagne Hypothese. At vi maa tillægge samme den førstnævnte Forfatter, som har søgt kritisk at begrunde og udvikle den, er naturligt; skiondt den noget tidligere er fremtraadt i Hr. Lector Munchs Lærebog, der udkom 1838. Om i øvrigt Ideen tilhører denne, og ikke Hr. Keyfer, som dog ingensteds nævner sin Collegas Skrift: gjør intet til Sagen, saalænge Lector Munch ikke udtrykkelig har vindiceret sig den.

Men vi maae berhos sige, at den nye norske Basis for det Scandinaviske Nordens Historie, som Hr. Munch har tilegnet sig, kun er Begyndelsen til det meget Nye, eller fra hidtil ubekjendte Synspunkter betragtede, formede og fremstillede Stof, som hans nordiske Historie indeholder. At den i det Hele ikke er en universal, men snarere en norsk Historie af Norden — og at den, om ikke heelt igiennem, dog i mange og vigtige Partier, tillige er en afgjort polemisk Historie: dette er dernæst en Charakter, Anm. ei kan andet end tillægge den; uden alt Hensyn til, hvad Forhold han staaer i til det Land og Folk, mod hvilket Bogens Polemik er rettet. Anm. var selv aldrig i Stand til at skrive en dansk Historie af den Natur, som Hr. Munchs — dog ingenlunde fordi han ved fædrene Slægtsforhold tilhører denne Forfatters Fædreland; men fordi hans hele historiske Aand og Tænkemaade fra Grunden af modsætter sig en sliq Patriotisme, der skulde neutralisere den Sandhedskraft og Sandhedsaand, uden hvilken endog Lærdom og Talent lidet hjælpe selv den mest begavede historiske Forfatter. Maastee vilde Anm. endog allene derfor, om ei af flere vægtige Grunde, ikke være i Stand til at skrive en Lærebog i den danske Historie, der kunde findes antagelig til Skolebrug for Ungdommen. Dette er derimod Bestemmelsen af Hr. Munchs Hovedskrift, og af de to Udtog af samme efter forskiellig Maalestof; hvilke alle med den største Consequents følge og udføre det samme System, der saaledes maa antages at være det, man i Norge vil give almindelig Indgang hos den voxende Slægt.

I dette System har den ovenfor nævnte Nationalaand, hvis Grad og hvis Activitet i Norge de politiske Forhold og Begivenheder i saa Aar have udviklet med en Styrke, der altid bliver historisk mærkværdig, indtaget en saa afgjørende Overmagt, at vi, med al mulig Erkiendelse af en saadan Nationalitets gode Side, ei tør erkiende dens Gavnlighed i Historien. Den har fort en Forfatter, som ved saa mange Leiligheder lægger en klar historisk Opfatning og rigtig Taft for Dagen, til at antage, som et Slags levende Idee for hans Fortælling af den Scandinaviske Historie, Betragtningen af hans Fædreland, ei allene som Middelpunktet i denne Historie, men

som det i hver Henseende herskende, over de andre to Niger fremragende, eller med national, politisk og aandelig Betydning overveieude historiske Object. Hvorledes dette nu i mange Partier af Barket leder Forf. bort fra en, om jeg saa maa sige, mere universal skandinavisk Opfatning og Fremstilling af Begivenheder og Charakterer, og over til den mere particulaire eller norske Anskuelse og Behandling: derpaa kunde en Mængde Exempler anføres; hvilket Anm. vil og maa overlade til den specielle Kritik, og indskrænke sig til nogle Enkelte, som her ei engang gives Leilighed til fuldstændigen at afhandle. Med et afgjort Hovedpunkt blandt disse, Calmar-Unionen, dens Stiftere og dens historiske Følger, ville vi gjøre Begyndelsen; eller egentlig næsten holde os til dette allene.

Forf. har, saavidt vi skionne, klart og rigtigt angivet de i første Halvdeel af det 14de Aarhundrede sig udviklende Tidsvilkaar, der fremtræde som den historiske Nødvendighed, der medførte Unionen. Kun naar S. 93 i en Rubrik nævnes „Norges Overmagt i Norden“ under Hakon V., kunne vi ikke see nogen politisk Aabenbaring af en saadan Overmagt. Heller ikke forekommer det Anm., at Forf. har sat de Forhold, vi snarere ville betegne som politisk Svaghed og Undermagt i Norge, særdeles ved og efter Kong Hakons Død, i tilstrækkelig Lys. Det synes i det mindste aabenbart, at enten en vis Slaphedstilstand, en mere rolig og soielig Stemning er indtraadt i Norge mod Slutningen af det 14de Aarhundrede; (maaskee den sorte Døds Udelæggelser kan have bidraget noget dertil) eller at Margrethe har forstaaet bedre og lettere, end de fleste af hendes Efterfølgere paa Unionsthronen, at vinde Folket i Norge, hvor ogsaa de fordum saa voldsomt mod hinanden virkende Partier saa at sige vare bortdøde; og hvor der ikke mere fandtes saa talrige og mægtige Herreslægter, som i Sverrige. Men ogsaa i dette Land var en saadan politisk Undermagt ikke mindre kiendelig; thi det var ikke dette med Norge forenede Rige, der var i Stand til at benytte sig af den bedrøvelige Tilstand, der gradviis i en Tid af 20 Aar medførte det danske Kongeriges fuldkomne Oplosning; det var det lille Holsten, hvis Herrer efterhaanden fik den ene Deel af Landet efter den

anden i deres Magt; indtil omsider den kraftigste og bygtigste af de holstenske Grever kunde fatte den Idee, som han, efter menneskelige Beregninger, maatte have udført, om ei Historiens Genius havde været derimod: at bringe Danmark under holstensk Herredømme. At hofte Fordelen af det pludselige Skiebne's Slag, der tilintetgjorde Holstens Magt, var forbeholdt en af de mærkværdigste og dueligste Regenter, Norden har eiet: Baldemar III.

Denne Konge tilstaaer ogsaa vor Forf. overhovedet de udmærkede Egenstaber, han som Regent besad, netop i den Stilling og under de Forhold, hvori han modtog en Krone, som han egentlig først med Magt og med Klogskab maatte tilkæmpe sig, før han kunde besidde den. Det er imidlertid vel især en Folge af Forfatterens ledende Princip, der gjør Norge til Hovedlandet i hans Historie, at Kong Baldemars store Fortienester af det danske Rige hos ham ikke sees i deres rette og fulde Lyg. Dette lade vi gaae hen, som negativ Beskaffenhed ved Bogen; men vi beklage, at en Historiker af Forfatterens Indsigt og Evner til Kritik kan forledes til at vise saa ringe Agtelse for dennes Sandhedslys, at han ikke tager i Betænkning, to Gange at gientage den reent uhiemlede Bestyldning mod Baldemar: at hans Tilskyndelse formaaede den svenske Dronning Blanca til at forgive sin Son Erik Magnus's fen. Vi beklage, gientager jeg, at en saadan Forfatter i sine historiske Lærebøger⁵⁾ vil optage, hvad vi ere berettigede til at kalde en historisk Usandhed, uden anden Hiemmel, end et Indfald af — Dalin!⁶⁾ Vi undre os nu ogsaa mindre over, at han ikke lader det blive herved; men efter en

⁵⁾ Den større Historie (her med det Tillæg: „som man troer.“) S. 101; men i Udtoget S. 33 aldeles afgjort: „efter Baldemars Tilskyndelse.“

⁶⁾ Ikke en eneste af de mange, ældre og nyere svenske Historier, som, i Anledning af Eriks pludselige Død, tillægge Blanca den unaturlige Forbrydelse, nævner Baldemar med et Ord. Ja, det fortjener at bemærkes, at netop to af de mest upartiske og billige af Sverriges ældre og senere Historiefriivere, Laurentius Petri og Lagerbring, ikke allene tvivle om Forgivelsen; men søge at afbevise den. (Lagerbring. I. 455—58.)

ikke bedre Autoritet (Joh. Messenius) lader Baldemar som en øvet Giftblander 4 Aar senere rydde Blanca af Beien ved lige Midler (S. 104); men snarere finde vi det uventet, hvorfor han ikke ogsaa følger Messenius i at lade Baldemars eneste Son Christoffer døe paa samme Maade. Forf. kunde tillade sig dette ligesaa godt, som at optage og gientage det Skændselsfagn om Margrethe, grundet paa en overbeviist Bedrageres Paafund, at udgive sig for den afdøde Kong Oluf: at hans egen Moder havde ryddet ham af Beien. 7)

Man kunde vel neppe vente sig af en Forf., der saa gierne søger endog det mest usandsynlige og unaturlige⁸⁾, for at tilveiebringe den „store Plet, der siden den Tid hviler paa Margrethes Minde,“ (p. 123) at han i det øvrige vilde være særdeles billig og retfærdig mod Baldemar den Tredies fiendne Datter. Dog mangler hans Fremstilling af Margrethe ganske Billedet af det umenneskelige Uhyre, man maatte vente sig i en Herskerinde, som kunde lade en saadan „Plet“ for evigt brændemærke sit Minde. Mange af Dronningens store og udmærkede Egenstaber skinne igiennen Forfatterens Fortælling; men vi ventede mindst af ham, at han ikke tilstrækkeligt fremhævede en politisk Hovedfeil, hvorfor hun selv og Norden haardt maatte bøde: den, at vise en alt for svag Slægtstabilitet til en Adoptivson, der fordærvede og nedbrød, hvad hun opbyggede, eller vilde have opbygget. At Hr. Munch i øvrigt ogsaa har optaget, som historisk Kiendsgierning, det urimelige Sagn: at Margrethe „lod de danske Søhavne tilstoppe,“ for at formene Victualiebrødrenes og Hansestædernes Røverskibe Afgang: er os

7) Ogsaa dette berettes i Udtoget S. 34, omtrent med samme Grad af Sikkerhed, som i den større Historie. S. 123.

8) Vi tvivle om, at Historien — blandt alle de, saavel virkelige, som opdigtede Skændselsgierninger og uhyre Forbrydelser hos Jordens Mægtige af alle Classer, som den har gient i Aarbøgerne — har noget Sidespille til den: at en Moder først lader sin 17aarige Son skaffe af Beien; og da det efter 15 Aar erfares, at han har undgået Døden, lader ham levende brænde. — Selv en lidet skarpsynet historisk Kritik vil det derimod strax falde ind: at netop en saa grusom og usædvanlig Straf anvendtes mod Bedrageren, for at bortrydde den mindste Tvivl om Falskheden af hans Paafund.

mindre paafaldende, end at han af en saadan Fabel⁹⁾ vil ulede de danske Riidskæders indtil vor Tid vedvarende ringe Søhandel. — Den, der saa let kan glemme Historien over Nationaliteten, og de geographiske Forhold over politiske Forbomme: maa vist nok ikke vente sig, at Kritiken, om den engang optager den henkastede polemiske Handske, farer lempeligt med en Bog, hvilken Num. gjerne havde ønsket en Modtagelse i Danmark, der lagde for Dagen, at man paaskionnebe dens bedre Egenstaber; i det man vel erkjendte dens Mangler; men mere søgte disses Grunde og Kilde i de nyere Tidsforholds almindelige Indflydelse, selv paa Videnskabelighed, Literatur og Historiestrivning i Norge, end i en individuel Stemning, eller forsættlig og bevidst Stræben efter at krænke en Nation, der i Aarhundreder havde Konge, Regiering, Sprog, Love, politisk Tilværelse og Stræben tilfælles med den norske. En saadan Stemning ere vi dog saa langt fra at tillægge Hr. Munch, at vi endog i ham, efter personligt Kiendskab, agte en norsk Historiker, som kiender og vurderer det danske Folk og den danske Regiering fra en bedre Side, end de enkelte af hans Landsmænd, der synes at bestræbe sig for at ville gjøre det Sagn til Sandhed, „at Frænde er Frænde værst.“

Num. er ogsaa for sin Deel langt fra enten at være blind for, eller at ville følge, hvad han selv betragter som hine bedre Egenstaber ved Hr. Munchs Lærebøger; nemlig en overhovedet heldig Combination eller Sammenordning af det rige og vidtløftige Stof i de tre Landes Historie, i hvilken Henseende man heller ikke egentlig kan bebreide ham, at han indrømmer Norges Historie noget uforholdsmæssigt Num; endvidere et let, tydeligt og meget sammentrængt Foredrag, der vel, som ovenfor er bemærket, har en vis udeeltagende Kulde og Strengheid, men tillige er frit for den i Lærebøger skadelige Declamation og Snakkelyst, og i en rask, ustandset Gang fører

⁹⁾ Det trænger ikke til Beviis, at vi kalde dette Sagn saaledes. Om endog noget saadant under Dronning Margrethe er steet paa enkelte Steder (maaskee f. Ex. ved Indløbet til Helsingør): behøves der kun ringe geographisk Kundskab for at vide og indsee, at det ikke kunde stee overalt.

Læseren igiennen den opdyngede, men ikke forvirrende Masse af Tildragelser og Udsagn. At Forf. maastee har arbeidet noget vel hurtigt, og at dette ogsaa kan have bidraget til adskillige ikke nok overveiede, eller alt for let optagne historiske Domme og halvsande Fremstillinger: forekommer os imidlertid at være antageligt. Vi ere ogsaa villige til at erkende, at der, især i de nyere Tidsrum af den danske Historie hos denne Forf., er sagt mangen Sandhed, som tilforn ikke er udtalt i vore Lærebøger — en naturlig Folge af, at han skriver under Forhold, hvori hidtil ingen dansk Historiker siden 1660 har kunnet yttre sig om Stat og Regiering. Men vi maae endnu kalde Forfatteren til Minde: at den historiske Frihed vel er en uundurdeelig og uundværlig Betingelse for Historieskriveren; men at ogsaa den har sine indvortes Fornuftslove, og at dens gyldne Frugter aldrig ville høstes af den Fortæller, hvis Aand og Hierte ikke med mandig og ubøielig Selvstændighed fæster sig til Nærfærdigheds og Upartistheds ledende Stierne.

Det er i Hovedtrækkene Indtrykket, vi have modtaget af Hr. Munchs Historie: at den er et Arbeide, som røber en kraft og frifindet, men mere polemisk, end rolig, upartist og giennemskuende Aand i Nordens politiske Forhold — et Arbeide, der bærer Præg af, at Forfatteren af Scandinaviens Historie vel har gjort sig fri for danske, men ikke for norske Fordomme; og at denne Historie er bleven til under en overveiende og indskrænkende national Indflydelse — en Indflydelse af hiin, sit Lands og sit Folks Fordele og Fortienester overvurderende Patriotisme, der lettere kan forvanske, end forædle den ægte, med Humaniteten og den høiere Menneskeværdighed harmonerende Fædrelandskærlighed; og denne møde vi faa ofte i det norske Folks Historie, at vi maae ønske, den ligesaa lidt der, som nogensteds i det øvrige Norden, maatte svæffes, eller forandre sin Natur. Et Folk bør agte sig selv, ære sin Selvstændighed, yttre sin Eiendommelighed med Kraft og Selvfølelse; men hvor Selvagtelsen gaaer over til tom Nationalstoltthed, der staaer Nationen Fare for at kunne, selv i dens høiere aandelige Repræsentanter, forvildes paa Forsængelighedens Afveje. Det pleier dog ikke at være dem, Nordens Folkesærd helst ville søge eller ynde;

i det mindste har man snarere fundet Grund til at tillægge de Danske en modsat Egenstøb. Historien viser Os virkelig i en lang Periode tilbøielige til, ligesom i et Slags Umyndighedsstand, at ville ved Vaan og umiddelbar Efterligning af fremmed Charakter og Eiendommelighed danne os en eftergiort Civilisation, Cultur og Forfinelse. Saaledes have vore Modeller længe været tydske; fra det 17de Aarhundrede anden Halvdeel og omtrent det hele 18de Seculum igiennem, franske; nu, som det synes, noget mere engelske; og ganske nylig har man fra mange Sider hørt et Echo gientage: at vi, for ret tydeligt at vise vor politiske Umyndighed, endog skulde laane et andet Folks Constitution, og trække den paa, ligesom en Rirole, man kan faae færdigshyet paa Credit. Men er det Tid for de Danske, engang at spørge sig selv: hvad de ere blevne, og hvad de kunne blive ved fri Udvikling af egne Kræfter og egen Nationalitet; saa er det virkelig utidigt for enhver Nation, og heller ikke Tid for den norske, at drømme sig ind i den Idee: at en Statsforfatning er Alt hvad en Nation behøver, for at kunne troe og føle sig den ypperste — om ikke i Verden, saa i Norden. Det er ligesaa lidt Tid for Norges Statsmænd, Publicister, Historikere, Statsoeconomer eller Litteratorer, at lade sig inddybske i Nationalstolthedens Drøm, og begeistre eller beruse af den Tro, at en pludselig politisk Omstilling, med dens vækkende og styrkende Kraft, og med dens øvrige Begjærninger, ogsaa har stienket Norge den: at eie al historisk Glans og Kiærne, al aandelig Ret og Magt paa sin Side; imedens al historisk og politisk Uret ligger paa deres Side, der ere, eller i Tidernes veksende Løb have været i Contact med det gamle, diærve Klippefolk. Men dette, med meget andet derhenhørende, er, af det nye Norges eneste originale Digter, allerede for flere Aar siden sagt hist oppe paa Biergene saa eftertryffeligt og skaanseløst, at ethvert Ord herne fra Sletterne i den Henseende kan kaldes overflødig.

Er da ogsaa et historisk og kritisk Gienmæle mod den norske historiske Skole overflødig fra dansk Side? — Dette Spørgsmaal, troe vi, kan allene Fremtidens videnskabelige Arbejder besvare; disses Dphavsmænd, udrustede med de fornødne

Evner, maae godtgjøre, om vi ogsaa i dette Tilfælde kunne sige vore norske Frænder:

„Hvad kun var Ord, skal engang vorde Daad,

Hvad end er taust, skal finde stærke Munde!“ ¹⁹⁾

Thi Daad er ogsaa den historiske Forsters og Dommers moisomme og samvittighedsfulde Bærk; og Daadskraft udkræves til at løfte Lidernes Slør og tegne deres sande Billede. — Hvorvidt dette er lykkedes den Forfatter, hvis historiske Lærebøger vi her i Almindelighed have betragtet, ville vi overlade andre Dommere, kyndige og upartiske til denne Gierning, i det Enkelte at drøfte og afgjøre. Vi have overhovedet, imod Forventning, fundet ham mindre tilfredsstillende og mindre tilførelig i Middelalderens og Unionstidens, end i den nyere og nyeste Tids dansk-norske Historie, og det kan vel tildeels tilskrives Indflydelsen af hiin overspændte Nationalitet, at Forf. neppe kan siges at have med den rette Dybde og Stærkhed giennemtrængt, eller med rigtige Træk skildret samtlige politiske Forhold, Bevægelser og Charakterer i de forstnævnte Tidrum. Hertil regner jeg ikke saameget Unionen selv, hvis mærkbare Idee og politiske Formaal, saavel som de Uheld og naturlige Hindringer, som mødte Udførelsen, og hvortil de danske Kongers ringe Duellighed og Klogskab, som Regenter over et saa lidet organisk forbundet Statslegeme, bidrog en god Deel, Forf. overhovedet har opfattet rigtigt: som jeg sigter til de fiernere Forhold, de senere Folger og Virkninger for Norden, særdeles for Danmark og Norge, hvilke hiin politiske Forbindelse medførte og gav Oprindelse til. Disse fremstiller vor Forfatter, og den norske historiske Skole overhovedet, fra en saadan Side, som om det var Danmark eller den danske Regiering allene, der havde paaført Norge al optænkelig Ulykke ved Unionen, og derimod selv høstet Nyttens og Fordelens deraf: en uden Tvivl ganske falsk og uhistorisk Synsmaade; og det allermost, naar man vil tænke sig de to Lande som særstillede Riger, Danske og Norske som to, lige selvstændige Nationer, forenede under een Regiering.

¹⁹⁾ J. S. Welhaven.

Vi antage, at Unionen overhovedet var i dens Folge uheldig; en stor, men i sin Udførelse og Udvikling mislykket Idee. Men den var det i saa Fald i det mindste ligesaa meget for Danmark, som for Norge; ja maaskee endnu langt mere. Hvormange af Statens og Landets Kræfter ødslede ikke Danmark paa at tvinge Sverrige, og tildeels Norge, til at underkaste sig Unionens oprindelige Bedtægt og Vilkaar? Hvormegen Trængsel led det ikke ved de indvortes Krige under og efter Frederik I., hvis Dphav dog egentlig og oprindeligen maa søges i Unionsforholdene? Og var det ikke blandt andet disse Krige, som paaførte Danmark den yderligere Bestyrkelse og Udvidelse af Adelsmagten, der svækkede Rigets politiske Kraft og Bægt, uden Tvivl endnu mere, end dets indre Velstand? — Ja, vi kunne maaskee endog antage, at havde aldrig nogen Union existeret, var aldrig Norge, saa lidt som Sverrige blevet forenet med Danmark: da havde dette Rige ikke lidt dets føleligste Tab; da havde det endnu været i Besiddelse af dets gamle Lande paa hiin Side af Sundet, som Sverrige langt vanskeligere vilde have kunnet faae i sin Magt, naar Norge, efter en naturlig Politik, havde modsat sig en saa vigtig, for dets politiske Selvstændighed altid farlig Udvidelse af det svenske Rige; og da havde Danmark upaatvivleligen, i en garanteret Besiddelse af hine Provindser, havt et overvægtigt Equivalent for Norge.

Naar nu tillige den norske historiske Skole i bestandige Invectiver mod Danmark bebrejder det de politiske og statistiske Forhold, hvorunder Norge var forenet med dette Land til eet Statslegeme: da glemmer den dog aldeles, at en Nation maa anklage sig selv eller den historiske Skiebne, naar den beklager sig over dette eller hiint Forhold, hvori den er kommen til at staae til en anden Stat. — Vilde man maaskee, at Kong Hans og Christian den Tredie, eller den Tids Regieringer i Danmark, godvilligen skulde have afstaaet fra Unionsforholdene og opgivet Besiddelsen af Norge? — En saadan Tanke kunde blot opstaae hos en Historiker, ganske ubekendt med alle Tidens Politik og Statsgrundsetninger. At anklage Danmark for at have hævdet Foreningen med Norge og Besiddelsen af dette Land, saalænge til en colossal Overmagt og udvortes Boldsmagt, der

ikke agtede nogen Statsret og Eiendomsret, fremtvang Afstaaelsen — at lægge de danske Konger det til Last, at de, efterat de havde erhvervet den norske Krone, herskede over dette Land, med samme Myndighed, som over Danmark — med eet Ord, at fore Klager over politiske Begivenheder og Omstændigheder, som i Aarhundreder have tilhoret Historien; er omtrent det samme, som om man endnu vilde klage over, at de normanniske Hertuger bragte det angelsaxiske Rige under deres Herredømme; eller som om en Skotlænder vilde klage over, at begge Riger ere forenede under een Krone, at Skotland ikke har sit eget Parlament, m. m. desl. — Det er en langt anden Sag at undersøge, hvilke Feil de danske Konger og Regjeringer have begaaet i det norske Riges Styrelse, som integrerende Deel af den danske Stat. Ved slige Feil maa, om endog i et andet Forhold og under andre Hensyn, Danmark ogsaa have lidt, saavel som Norge. Men disse Feil kan man, om man vil bruge Fornuft og politisk Indsigt og Skionsomhed, i det mindste kun finde lidet tilregnelige i Liden, da man kun meget slet forstod sig paa Regjeringskonst og fornuftig Statsadministration. Danmark selv har i det 17de og 18de Aarhundrede maattet bøde haardt nok, af Mangel paa gode og duelige Statsmænd, og de i Norges Styrelse begaaede Feil (hvorom man kan finde endeel hos vor Forfatter) blive, efter Anm.s uforbeholdne Mening, da først baade ret i Dine faldende og mere tilregnelige, jo nærmere vi komme vore Dage; jo mere stigende Indsigt og Dplysning maatte have lært de Regjerende, medens det endnu var Tid, hvad der var at gjøre, for at hæve Norges indre Kraft og styrke det politiske Baand imellem Rigerne.

Anm. vil dog, ved Alt hvad her er sagt om og imod Hr. Munks Lærebøger, ikke fragaae: at han, tilligemed en vist nok for stor og for hastig Lethed og Boielighed, i at danne sig Forudsætninger, tillægger denne Forfatter egne Anlæg til en historisk Charakter og Stemning, om hvilken vi tør antage, at den er langt fra at være saa fordomsfuld, partist, ja, at jeg skal nævne det, hadesfuld imod Danmark, som den, der findes hos nogle Ordførere for den norske historiske Skole. Disse, som i Danmark i øvrigt neppe ere bekendte uden af det

historiske Magazin ¹¹⁾, de have valgt, deels til at nedlægge Frugten af deres lærde Forskninger, deels til et Forrædsammer, hvori de opbygge deres, Videnskabsmanden lidet værdige Beskyldninger, Invektiver og Haansudtryk imod Danmark og de dansk-norske Regjeringer i et Tidrum af 3-400 Aar, have hidtil i vort Fædreland ikke mødt andet end den tause Medlidenhed med egoistiske, lidenskabelige og smaaligen forfængelige Forvildelser, selv hos saadanne Historieforskere, hvis Lærdom, Flid og utrættelige Forskning i Norges Special- og Personalhistorie, man ogsaa hos os forstaaer at vurdere. Det ligger ogsaa aldeles udenfor min Hensigt paa dette Sted, at indlade mig nærmere paa en fanatisk Polemik imod mit Fædreland, saaledes som den i sin Raahed fremtræder hos enkelte af hine Forfattere; ¹²⁾ hvilke virkelig oftere have givet min Opfatning af det latterlige et komisk Stof, end de i Realiteten have indigneret mig. Men hvad jeg ofte nok har fundet Anledning til at beklage, er, at dette Slags Forfattere, med den Skole, som de danne sig, ikke have været ganske uheldige i deres vittigheder — jeg veed ikke om ret bevidste Bestræbelser for at kolve og nedbryde de gamle Sympathier imellem Nationerne — skiondt disse maaste i lang Tid ikke have været stærkere hos den danske, end netop da en tyrannisk Politik bød deres Adskillelse. — Da nu derimod en stærk eller næsten almindelig Mening i Norge seer i Adskillelsen fra Danmark den største Lykke for hiint Rige; og da man ogsaa hos os er bleven temmelig overbevist om, at dets opnaaede Selvstændighed er en Begivenhed, der i det mindste for de materielle Statsinteresser, uden Skade for Danmark, allerede har været meget velgjørende for Norge: saa synes det værdigere og fornuftigere, fra begge Sider med histo-

¹¹⁾ De forhen anførte „Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie,“ hvoraf hidtil 6 Bind ere udkomne; (s. ovenfor S. 509).

¹²⁾ Billighed fordrer, ikke at lade det ubemærket, at det, blandt den norske historiske Skole, fornemmelig kun er een Forfatter, Jusitarius J. E. Berg, der lægger en virkelig fanatisk Iver for Dagen, ikke blot i Angrebene selv, men i Tonen og Udtrykkene, hvormed de fremføres. Vi have al Grund til at antage, at denne Forfatters raae og lidenskabelige Skrivemaade er langt fra at billiges af dannede norske lærde og Videnskabsmænd.

riff Sandbruhed og Retfærdighed at betragte og vurdere det forandrede Forhold: end at ville, som en vis historisk-politisk Skole i Norge, arbejde paa at vække og fremkalde en Ligegyldighed og Animositet hos begge Nationer, hvori endog Spiren kunde nedlægges til et fremvoksende Nationalhad.

Forfatteren af de her omhandlede Lærebøger vil ogsaa upaatvivlelig — uagtet den polemiske Charakter, han hyppigen har givet dem — efter Alt hvad Anm. tør antage og dømme om flere Egenskaber ved hans historiske Arbejder, langt snarere bekiende sig til hiin Synsmaade, end til en paa Videnskabens Standpunkt saa lavt staaende national Fanatisme, der er hvist fremmed for vor Tidsalder, og hvis Aand og endelige Resultat maatte blive, at isolere Normændene, som et over det hele øvrige Norden, ja over den øvrige europæiske Verden ophøiet Folk af Halvguder. Hr. Munch derimod vedkiender sig den Mening: „at det sidste Tiaar har frembragt et hidtil ukendt Brodersind imellem Nordens tre, indbyrdes saa noie beslægtede Riger.“ (S. 487). Vi ønske intet mere, end at denne Tanke og dette Sind med aandelig Varme og Kraft maa giennemtrænge alle tre Nationer, og fra Follenes Bæsen og Sindelag meddele sig, som et uforanderligt og herskende Grund-Princip, de scandinaviske Regjeringers Politik. Deri see vi nu overhovedet i Danmark en Grundkilde til de tre Rigers sande Statsvelfærd og Statskraft. Vi lade os ikke forvilde, hverken af eensidige, fortsynede Declamationer, eller af Enkeltes hadefulde Bitterhed og Krænkelser. I vor Tausshed ligger ikke Feighed eller Svaghed; men Dverbærelse med et Dvermod, der sandelig ikke udgaaer fra aandelig Overlegenhed. Vi betragte endnu stedse, ikke blot den danske eller norske Digter, men enhver udmærket national og classisk Forfatter i det fælles Tungemaal, som den, om hvem J. L. Heibergs Ord fra 1826 kunne gielde:

„En Bro skal han bygge paa fraadende Vand
Fra Lindesnæs lige til Stagen,
Hvor nordiske Pierter bevæge sig kan,
Dg lægge ved Sproget for Dagen:
At ikke ved Rethen vi stilles fra Jer,
Men Nordens Farve Riermindernes er.“

C. Molbech.